

Meldpunt Discriminatie Internet

Jaarverslag 2004

Stichting Magenta, Meldpunt Discriminatie Internet

**e-mail MDI: buro@meldpunt.nl
website: www.meldpunt.nl**

Maart 2005

**Stichting Magenta, Meldpunt Discriminatie Internet wordt ondersteund
door het Ministerie van Justitie**

© 2005 Stichting Magenta, Meldpunt Discriminatie Internet, Amsterdam

Bestuur

Het bestuur van Stichting Magenta, Meldpunt Discriminatie Internet bestaat uit:

Dhr. Drs. Brieuc-Yves (Mellouki) Cadat, voorzitter

Dhr. O. (Onno) Rodbard, penningmeester

Mw. S.H.C.(Suzette) Bronkhorst, secretaris

Medewerkers

- **Maryam Saksoukh**, *medewerker meldingsafhandeling*
- **Rodney Rijdsijk**, *medewerker meldingsafhandeling*
- **Frankie Das**, *medewerker administratie*
- **Arjen van Drie**, *systeembeheer (extern)*
- **Marco Hughes**, *directeur*

Inhoudsopgave

	Pagina
1. Algemeen	4
2. 2004 in cijfers	6
3. Discriminatiegronden	10
4. Locaties op internet	14
5. Werkwijze	19
6. Samenwerking en advies	26

1. Algemeen

In 2004 is het aantal meldingen dat het MDI ontving wederom gestegen, van 1242 in 2003 naar 1812 in 2004. Tegelijkertijd is het aantal gemelde uitingen eveneens sterk gestegen, van 1496 naar 2939. Enerzijds duidt dit op meer bekendheid van het MDI, anderzijds blijkt hieruit dat discriminatie op internet helaas nog veelvuldig voorkomt. Het MDI ontving gemiddeld 29 meldingen per week, over gemiddeld 57 uitingen.

Discriminatie op internet is een vaak onderschat probleem. Veel mensen zijn van mening dat als je discriminatie op internet alleen tegenkomt als je er actief naar op zoek gaat. Veel mensen hebben het idee dat je op internet niet ongevraagd kan worden geconfronteerd met discriminerende uitingen. Niets is minder waar. Het MDI ontvangt legio meldingen over discriminatie op internet, omdat iemand bijvoorbeeld voor een schoolopdracht op zoek ging naar informatie over de Islam en terecht kwam op een site waarin de Islam 'ontmaskerd' wordt. Of waarin iemand op zoek gaat naar informatie over de Tweede Wereldoorlog en terecht komt op websites waarin wordt gesteld dat de Holocaust nooit heeft plaatsgevonden en dat het de 'grootste joodse leugen ooit' is. Het problematische van deze vormen van discriminatie op internet is dat de discriminerende boodschap erg mooi verpakt wordt. Met indrukwekkende websites kan de suggestie worden gewekt dat er een professionele of zelfs 'wetenschappelijke' organisatie met vele leden achter zit. Talloos ook zijn de voorbeelden van mensen die willen deelnemen aan een discussie over bijvoorbeeld de situatie in het Midden-Oosten en geconfronteerd worden met opmerkingen dat joden de nazi's van nu zijn of waarin wordt voorgesteld om het gehele Midden-Oosten maar te bombarderen omdat we dan van het probleem verlost zouden zijn. En wat te denken van discriminerende spam? Gaat men daar ook naar op zoek? En ook al zou men discriminatie op internet alleen aan kunnen treffen als men actief op zoek gaat, neemt dat dan het gevaar van discriminatie op internet weg?

Een ander misverstand is dat discriminatie op internet alleen voorkomt op websites van extreem rechts of uit andere radicale hoek. Ook dit is onjuist. Een groot deel van de meldingen die het MDI ontvangt, betreffen juist discriminerende uitingen op sites die niets te maken hebben met georganiseerd racisme of extremisme. Denk hierbij aan populaire discussiefora of weblogs. Discriminatie op internet is net als 'in real life' absoluut niet voorbehouden aan overtuigde racisten. Het is juist de gewone man of vrouw op straat, of liever: achter de computer, die zich meer en meer laat verleiden tot het doen van discriminerende uitspraken.

Voorts zijn veel mensen van mening dat je je niet zo druk moet maken om discriminerende uitingen op internet. Je kunt je PC toch uitzetten als je niet geconfronteerd wil worden met discriminatie of andere problemen? Het MDI vraagt zich af of deze manier van denken ook geldt voor uitspraken op televisie. De televisie kan immers ook worden uitgezet. Hetzelfde geldt voor kranten. Als je niet wil worden geconfronteerd met onprettige zaken, moet je maar geen kranten lezen. Uiteraard is dit een volstrekt absurde manier van denken. Internet neemt een steeds belangrijkere plaats in in het leven van mensen. Internet is al lang niet meer het exclusieve domein van computer-experts. Steeds meer mensen hebben een internet-aansluiting; thuis, op school of op het werk en nagenoeg alle bedrijven, organisaties en overheidsinstellingen hebben een website. Het internet is geen aparte wereld die los staat van het dagelijks leven, maar maakt

daar integraal onderdeel van uit. Alles wat men in het dagelijks leven tegenkomt, komt men ook op internet tegen, dus ook discriminatie. Alle problemen die men in het dagelijks leven tegenkomt en waarvan men van mening is dat deze aangepakt moeten worden, komt men ook op internet tegen, dus ook discriminatie.

Conclusies over 2004:

- Het aantal meldingen en het aantal gemelde uitingen is in 2004 wederom gestegen.
- Het verwijderingspercentage in 2004 is licht gestegen van 95 % naar 97 %. Dit toont aan de bereidheid tot het verwijderen van discriminerende uitingen over het algemeen hoog is. Enige voorzichtigheid is hier geboden, zoals later in dit verslag zal blijken.
- In alle categorieën is een stijging waar te nemen, waarbij de stijging van discriminatie van Marokkanen, Turken, moslims, 'autochtone' Nederlanders en homoseksuelen met name in het oog springen. Antisemitisme blijft de grootste categorie wat betreft het aantal gemelde uitingen al betreft het een lichte stijging vergeleken met andere categorieën.
- Veel meldingen over haatzaaiende dan wel beledigende uitingen op grond van homoseksualiteit betreffen religieus geïnspireerde intolerantie.
- Het aantal meldingen dat het MDI heeft ontvangen over uitingen die hetzij tendentiek hetzij in het geheel niet strafbaar waren, is in 2004 toegenomen. Duidt dit op een lagere tolerantie van onwelgevallige meningen, ondanks de discussie rond de vrijheid van meningsuiting?
- De meeste meldingen betreffen discriminerende uitingen gedaan op websites en op webfora. Veel beheerders van webfora zijn alert en modereren goed, hetzij uit eigen beweging, hetzij op verzoek van forumleden of MDI. Anderen weigeren hun verantwoordelijkheid te nemen en bieden forumbezoekers een platform voor het verspreiden van haatzaaiende en beledigende teksten.
- Het aantal meldingen over het oproepen tot jihad of een gewapende strijd is fors toegenomen.
- De samenwerking van het MDI met politie en Openbaar Ministerie krijgt meer vorm en heeft in 2004 vruchten afgeworpen. In 2004 heeft een aantal door het MDI gedane aangiften geleid tot veroordelingen of zijn middels een transactie afgedaan.

2. 2004 in cijfers

1^e lijnsactiviteiten, meldingsafhandeling

Meldingen

	2003	2004
Aantal meldingen	1242	1812
Aantal gemelde uitingen	1496	2939

Gemelde uitingen verdeeld in categorieën en subcategorieën

Discriminatie op 'ras', huidskleur, nationaliteit of afkomst	2003	2004
Discriminatie van asielzoekers/vluchtelingen/illegalen	5	100
Roma en Sinti	1	9
Aziaten	1	9
Discriminatie van autochtone Nederlanders	50	266
Discriminatie van Surinamers, Antillianen, Afrikanen ('Anti-zwart' racisme)	99	232
Discriminatie van Marokkanen	59	268
Discriminatie van Turken	47	309
Overig afkomst of nationaliteit ¹	387	257
Antisemitisme		
Antisemitisme	477	531
Holocaust ontkenning	37	79
Discriminatie op basis van godsdienst		
Islam	231	409
Christendom of anders	10	34
Discriminatie andere gronden		
Geslacht	12	27
Handicap	2	9
Seksuele gerichtheid	44	149
Leeftijd	3	7
Levensovertuiging	2	-
Anders	29	-

¹ Gebruik van de begrippen allochtonen, migranten, buitenlanders, Duitsers, Polen, etc.

Niet voor MDI, doorgezonden		
Kinderporno	70	
In Real Life (Discriminatie Fysieke Wereld)	86	
Overig (buitenland)	88	
Totaal	1496	2939

Bijkomende categorieën	2003	2004
Bedreiging en stalking	10	132
Aanzetten/oproepen tot geweld	121	264
Verkoop van Militaria of publicaties	-	7
Jihad recruterig of oproepen tot jihad	5	138

Gemelde uitingen uitgesplitst naar locatie/media op Internet

	2003	2004
Websites	490	1318
Webfora/discussiefora	555	574
Weblogs	-	255
Usenet (nieuwsgroepen)	24	69
Chatboxen (webchat)	17	19
IRC (Internet Relay Chat)	-	-
ICQ (Page & chatsysteem)	-	-
e-mail	172	-
e-mail & spam	190	503
MP3's of andere geluidsfiles (via Napster, Kazaa of ander P2P netwerk of webpagina)	32	6
Mailing lists	-	-
SMS/Web	-	3
Video (via webpagina's of P2P netwerk)	3	10
Online games	4	-
Overig (telnet, hacking, port sniffing, etc.)	9	-
N.v.t.	-	182
Totaal	1496	2939

Geografische Locatie van de uitingen

	2003	2004
Locatie in Nederland, Nederlandstalig	1051	1543
Locatie in het buitenland, Nederlandstalig	409	1122
Locatie in het buitenland, anderstalig	36	39
Locatie in Nederland, anderstalig	-	13
Locatie niet traceerbaar	-	40
N.v.t.	-	182
Totaal	1496	2939

Ernst van de uitingen

	2003	2004
Strafbaar²	797	1145
Niet strafbaar		
Eenvoudige belediging (individuen)	25	72
Tendentieus	551	871
Onschuldig/niet strafbaar	57	159
Niet (meer) aanwezig op internet – niet toetsbaar	-	142
Doorverwezen naar Meldpunt Discriminatie Internet in het buitenland, niet getoetst	22	88
Geen exacte locatie of uiting gekregen - niet toetsbaar	44	306
IRL (In Real Life) & kinderporno, doorverwezen	n.v.t. ³	156
Totaal	1496	2939

Afhandeling door MDI, 2004

	2004
Verzoeken tot verwijdering verzonden over strafbaar bevonden uitingen	
Rechtstreeks aan plaatser of eigenaar uitingen	378
Nederlandse provider gevraagd om verwijdering	67
Buitenlandse provider gevraagd om verwijdering	102
Geen verzoek tot verwijdering verzonden	
Uitingen bijgevoegd in bestaand aangiftedossier	79
Strafbaar, uitingen bijzonder extreem, indien mogelijk bestemd voor aangifte	153
Strafbaar, aangifte door melder gedaan, bemiddeld	24
Locatie in het buitenland, verwijdering niet mogelijk ⁴	342
Totaal	1145

2 Na toetsing aan de wet strafbaar geacht door het meldpunt

3 Discrepancie veroorzaakt door wijzigingen in registratiemethode

4 Indien mogelijk wordt aangifte gedaan

Resultaten

	2003	2004
Verwijderd	624	530
Niet verwijderd	31	17
Totaal	655	547

Uitingen gemeld door:

	2003	2004
Meldpunt of Anti Discriminatiebureau	31	77
Meldpunt Discriminatie Internet in Buitenland	5	3
Andere belangenbehartigers	18	72
Individueen, bedrijven en organisaties	1442	2787
Totaal	1496	2939

E-mail en Spam 2004

Spam-actie 'Mein Kampf'	133
Spam-actie Duitstalige spam	153
Spam-actie 'Steun minister Verdonk en de Nederlandse wet!'	89
overig	128
Totaal	503

Andere communicatie 2004

Diversen

Ontvangen haat, scheld & dreigberichten	211
---	-----

2^e lijnsactiviteiten 2004

Voorlichting, adviezen naar aanleiding van vragen, contacten.

Individueen	18
Politie	2
Meldpunten of ADB's	32
Providers	5
Scholen	5
Scholieren	8
Universiteiten of Universitaire instellingen in Nederland	-
Studenten	6
Overheid	3
Bedrijven	-
Politieke partijen	-
Omroepen	4
Andere organisaties	5
Totaal	88

Kennisoverdracht

Meldpunten of ADB's geadviseerd	2
---------------------------------	---

Publiciteit

Perscontacten	32
Mediamomenten	8

3. Discriminatiegronden

In 2004 is het totaal aantal meldingen (1812) en uitingen (2939) sterk gestegen ten opzichte van 2003 (1242 respectievelijk 1496). Deze stijging is in nagenoeg alle categorieën terug te vinden. In een aantal categorieën is echter een opvallende stijging terug te vinden, als men de cijfers vergelijkt met het voorgaande verslagjaar.

De eerste opvallende stijging betreft het aantal gemelde uitingen over islamofobie. Er is bijna een verdubbeling opgetreden; van 231 in 2003 naar 409 in 2004, terwijl het aantal in 2003 juist was teruggelopen⁵. Deze enorme stijging stemt niet positief. De houding van de huidige maatschappij ten opzichte van de Islam is over het algemeen negatief. Overal zijn kritische geluiden over de Islam te horen, in de kranten, op televisie, in de politiek, op het werk en uiteraard op internet. Zoals eerder gezegd moet men in een democratisch land kritiek kunnen uiten op godsdienst. Deze kritiek mag spottend, ongenueanceerd en provocerend zijn. Kritiek op de islam echter, gaat niet zelden hand in hand met het aanzetten tot haat tegen of het beledigen van moslims, zeker op internet. Op veel plekken op internet laat men geen kans voorbij gaan om moslims belachelijk te maken of gebeurtenissen aan te grijpen om de bestaande aversie te versterken. Oproepen om moslims het land uit te zetten of uit te roeien, moskeeën in brand te steken, beschuldigingen dat moslims plannen zouden voorbereiden om Nederland in een islamitische staat te veranderen, gepaard met volstrekt ridicule en paranoïde toekomstvisies, zijn op internet helaas nog steeds aan de orde van de dag.

Na de moord op Theo van Gogh in november 2004 werd de islamitische gemeenschap opnieuw in het verdomhoekje gedrukt; oproepen om geweld te plegen op moslims, beschuldigingen als zou elke moslim met de Koran in de hand een potentiële terrorist zijn, brandstichtingen bij moskeeën en islamitische scholen, om enkele voorbeelden te noemen. Een voorbeeld hiervan zijn de duizenden haatzaaiende en discriminerende berichten die op de website www.condoleance.nl werden geplaatst. Het MDI heeft regelmatig contact gehad met de eigenaar, die overuren moest draaien om alle discriminerende berichten te verwijderen. Uiteindelijk besloot de eigenaar berichten in het condoleance register niet meer automatisch door te laten en achteraf te verwijderen, maar deze te filteren waardoor discriminerende berichten niet meer verschenen. Op deze manier is het de eigenaar gelukt om het register open te houden.

Ook op andere plekken op internet doken discriminerende berichten jegens moslims op. Niet alleen op de te verwachten sites en fora zoals extreem rechts, maar ook op 'normale' sites. Tekenend voor de verslechterde verhoudingen was een melding die het MDI ontving over oproepen tot geweld tegen moslims op een forum bedoeld voor jonge ouders. Ook daar, tussen gespreksonderwerpen als de juiste babyvoeding en de beste luiers waren berichten te lezen waarin stond dat 'het nu eens afgelopen moet zijn met al die moslims die ons land terroriseren'. Het MDI heeft in samenspraak met het beheer van het forum deze berichten laten verwijderen. Op sommige websites ging men zover dat men op zoek ging naar zoveel mogelijk gegevens rond de verdachte Mohammed B. en vervolgens foto's liet plaatsen van een man die niets met de moord te maken had, maar die toevallig ook Mohammed B. heette. Achteraf heeft het beheer van deze website de foto's verwijderd en duidelijk gemaakt dat deze man niet dezelfde was als de verdachte Mohammed B. Tot die tijd echter, stonden zijn foto's en andere gegevens gewoon online⁶.

⁵ In 2002 was het aantal gemelde uitingen inzake islamofobie 231.

⁶ Het online zetten van foto's en privé-gegevens van personen met het doel deze personen belachelijk te maken

Veel beheerders van websites waren van mening dat men vlak na de moord op Theo van Gogh niet te veel moest modereren, maar mensen in de gelegenheid moest stellen om hun hart te luchten. Uiteraard is het ventileren van gevoelens na een dergelijke gebeurtenis logisch en noodzakelijk en internet kan daar een belangrijke rol in spelen. Wat men echter niet kan toestaan, is dat men met een beroep op het uiten van gevoelens andere, sluimerende gevoelens aanwakkert, zoals aversie tegen moslims. Met name uit extreem rechtse en daaraan gelieerde hoek greep men de moord op Theo van Gogh aan om de eigen standpunten weer op de agenda te krijgen, een mechanisme dat men na de aanslagen van elf september en de moord op Pim Fortuyn ook kon zien. Het is juist na dergelijke ingrijpende gebeurtenissen dat men voorzichtig moet zijn en zich niet moet laten leiden door de waan van de dag. Opvallend was dat het MDI vlak na de moord op Theo van Gogh een groot aantal meldingen ontving over websites waarin de moord werd toegejuicht, waarin werd opgeroepen tot jihad in Nederland of waarin Nederlanders werden gediscrimineerd. Het aantal meldingen over discriminatie van moslims bleef daarbij achter. Discriminatie van moslims op internet komt voornamelijk van extreem rechts en daaraan gelieerde websites, bepaalde sites uit 'fortuynistische' hoek en een deel van de *shocklogs*⁷.

Hiermee is tevens een deel van het grote aantal meldingen over discriminatie van autochtone Nederlanders verklaard. Het aantal gemelde uitingen over discriminatie van Nederlanders is in 2004 gestegen van 50 naar 266. Een deel van deze stijging valt te verklaren uit bovengenoemde meldingen die vlak na de moord op Theo van Gogh bij het MDI werden gedaan. Een ander deel komt voort uit vergelijkbare meldingen, voorafgaand aan de moord op Theo van Gogh. Het betreft voornamelijk websites waarin wordt opgeroepen tot de gewapende islamitische strijd. Hoewel op veel van deze sites niet letterlijk wordt aangezet tot haat of geweld tegen Nederlanders, wordt dit door veel mensen, al dan niet terecht, zo uitgelegd. Het materiaal dat op deze sites staat is daarmee vaak niet in strijd met de antidiscriminatie-bepalingen van het Wetboek van Strafrecht. Daarmee is overigens niet gezegd dat het materiaal op dergelijke sites in zijn geheel niet *strafbaar* is. Mogelijk is het materiaal in strijd met andere wetsbepalingen, zoals opruiing of het werven van personen voor een gewapende strijd. Het MDI kan daar vanuit haar doelstelling vooralsnog weinig aan doen. Dit lijkt wellicht een technische of formele overweging. Het MDI wordt echter gefinancierd voor het bestrijden van discriminatie op internet, niet voor het bestrijden van terrorisme of het laten verwijderen van sites die oproepen tot de gewapende strijd. Daar waar mogelijk zal het MDI dergelijke sites zo veel mogelijk laten verwijderen, indien er uitingen op staan die in strijd zijn met de antidiscriminatie-bepalingen van het Wetboek van Strafrecht. In een aantal gevallen wordt namelijk wel degelijk opgeroepen tot haat tegen Nederlanders, al dan niet in combinatie met antisemitische geschriften zoals de Protocollen van de Wijzen van Zion. Indien het MDI meldingen ontvangt over het oproepen voor de gewapende strijd, worden deze sites altijd doorgegeven aan de daartoe bevoegde instanties. De overheid heeft kort na de moord op Theo van Gogh aangegeven dat sites waarin wordt opgeroepen tot de gewapende strijd zoveel mogelijk van internet moeten worden verwijderd. Op welke wijze dat dient te gebeuren en of daar voorzieningen zullen worden getroffen dan wel aansluiting zal worden gezocht bij reeds bestaande instanties, is vooralsnog niet duidelijk. Tot daar duidelijkheid over bestaat, zal het MDI dergelijke uitingen of gehele sites waar mogelijk laten verwijderen.

of te intimideren, is een zorgelijk fenomeen dat zich steeds vaker voordoet op internet.
7 zie 'Locaties op internet'

Een derde opvallende stijging betreft het aantal gemelde uitingen over Turken (309) en Marokkanen (268). In 2003 was dat aantal respectievelijk 47 en 59. Deze stijging valt te verklaren uit het feit dat bij veel meldingen over discriminatie van moslims ook discriminerende uitingen over Turken en Marokkanen worden gedaan. Ook de stijging van het aantal gemelde uitingen over discriminatie van Surinamers, Antillianen en Afrikanen ('anti-zwart', gestegen van 99 naar 232) en van asielzoekers/vluchtelingen/illegalen (gestegen van 5 naar 100) valt hiermee deels te verklaren. Bij discriminatie is de nuance vaak ver te zoeken en worden mensen van buitenlandse afkomst, moslims, asielzoekers en mensen met een donkere huidskleur in één adem genoemd als 'allochtonen' en 'die zwarten'.

De vierde stijging betreft discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Het aantal gemelde uitingen is gestegen van 44 in 2003 naar 149 in 2004. De meeste meldingen over deze vorm van discriminatie betreffen religieus geïnspireerde intolerantie. Zowel op christelijke als islamitische sites wordt met de Bijbel of de Koran in de hand opgeroepen tot haat of geweld tegen homoseksuelen. Het MDI vermoedt dat na de rechtzaken tegen Van Dijke en El Mounni⁸ veel personen het idee hebben gekregen dat godsdienst een vrijbrief vormt voor het doen van beledigende en haatzaaiende uitingen over homoseksuelen. Wie de uitspraken in beide genoemde rechtzaken er goed op naleest, zal echter tot de conclusie komen dat er een wereld van verschil zit tussen een goed beargumenteerde en genuanceerde religieuze mening en het klakkeloos beledigen van een bevolkingsgroep omdat dat 'ergens in de Bijbel staat'.

Het aantal gemelde uitingen inzake antisemitisme is vergeleken met andere categorieën niet explosief gestegen, maar blijft met 610⁹ uitingen de grootste categorie. In 2003 was het aantal gemelde uitingen betreffende antisemitisme 514. Wederom is het merendeel van deze uitingen te vinden op typisch extreem rechtse en een aantal islamitische sites, met name MSN groups en een aantal 'maghreb' webfora.

Antisemitische uitingen op extreem rechtse websites, betreffen vaak 'klassiek' antisemitisme; beschuldigingen dat er een joodse elite is die de werkelijk macht in handen heeft, in de media, de politiek en de financiële wereld, heimelijke plannen smeden en de vijand zijn van het 'blanke ras'. Eenieder die op dergelijke sites probeert dergelijke beweringen en beschuldigingen met argumenten te ontkrachten¹⁰ wordt begroet met hoongelach en opmerkingen dat hij 'slachtoffer is van de joodse manipulatie en ooit de waarheid wel zal zien'.

Antisemitische uitingen die worden geplaatst op islamitische of daaraan gelieerde sites en fora, duiken voornamelijk op indien de situatie in het Midden-Oosten ter sprake komt. Discussies waarin misstanden in Israel aan de kaak worden gesteld monden jammer genoeg vaak uit in antisemitische scheldtirades. Onder de noemer van kritiek op het beleid van de Israelische regering of kritiek op zionisme gaan veel mensen zich te buiten aan de meest rabiate uitingen van antisemitisme. Niet zelden wordt daarbij de Holocaust aangehaald, of liever gezegd: ontkennd. De Holocaust zou volgens een groot aantal forumbezoekers 'de grootste joodse leugen ooit' zijn en zijn verzonnen om een reden te hebben de staat Israel te stichten. Niet alleen is dit zeer beledigend voor nabestaanden en overlevenden van de Holocaust, het venijnige van deze vorm van antisemitisme is de daarmee gepaard gaande beschuldiging aan het

8 beiden werden vrijgesproken na vermeend discriminerende uitspraken over homoseksuelen

9 waarvan 79 expliciet Holocaust-ontkenning

10 het is een algemeen verspreide misvatting dat op extreem rechtse sites alleen gelijkgestemden komen

adres van joden, dat de Holocaust is verzonnen. En als de Holocaust niet is verzonnen, dan op zijn minst 'geromantiseerd'. En als de Holocaust ooit heeft plaatsgevonden, zo redeneert men, dan was dat onderdeel van een joods complot om de staat Israël te kunnen stichten. De volstrekt onlogische wijze waarop deze forumbezoekers hun standpunten onderbouwen, komt naar boven op het moment dat zij het bestaan van de Holocaust wel willen erkennen als zij daarmee 'de joden' kunnen beschuldigen van een Holocaust op de Palestijnen. Niet zelden komen het ontkennen van de Holocaust enerzijds en het beschuldigen van nazi-praktijken door joden anderszijds van één en dezelfde persoon.

Tevens hebben veel mensen revisionistische literatuur¹¹ als het Leuchter rapport gelezen en maken dankbaar gebruik van deze 'wetenschappelijke' onderzoeken door hiermee hun betogen te onderbouwen. Het probleem hiervan is dat mensen die niet thuis zijn op het gebied van de Holocaust gemakkelijk overtuigd raken door de door revisionisten gepresenteerde 'feiten'.

Het is jammer dat men bij het bekritisieren van het beleid van de Israelische regering meent terug te moeten grijpen op antisemitische uitingen, omdat hiermee serieuze discussies onmogelijk worden gemaakt en mensen onnodig worden gekwetst.

De overige categorieën kennen allemaal een stijging, maar zijn gezien de aantallen marginaal wat discriminatie op internet betreft.

11 dergelijke literatuur is op internet zeer makkelijk te vinden en wordt op grote schaal verspreid

4. Locaties op internet

Websites, webfora, weblogs

Het grootste aantal uitingen waarover het MDI meldingen ontving, betrof uitingen gedaan op webpagina's, te weten websites (1318), webfora (574) en weblogs (255).

Websites

Het grote aantal gemelde uitingen op websites (828 meer dan in 2003) valt te verklaren uit het grote aantal websites dat liep bij gratis providers zoals MSN, Freewebs, Geocities en 50megs. Dergelijke gratis webdiensten maken het voor mensen erg makkelijk om een eigen site te maken. Met een paar muisklikken kan eenieder in kort tijdsbestek een eigen website bouwen, zonder de administratieve rompslomp en technische kennis die voor betaalde websites nodig is. Met name veel jongeren maken gebruik van deze gratis diensten om persoonlijke websites te maken met foto's, plaatjes en audio- en videobestanden.

Veel van dergelijke sites worden gebruikt om discriminerend materiaal te verspreiden. Het gros van meldingen die het MDI ontving over deze gratis sites, betrof pagina's waarop sympathie met het nazi-gedachtengoed werd geuit. Plaatjes met 'White Power', hakenkruizen en aanverwante symbolen, foto's van jongeren die de Hitlergroet brengen en dergelijke.

Hoewel een enkele afbeelding van een hakenkruis niet per definitie strafbaar is, gaan de plaatjes op deze pagina's bijna altijd gepaard met een oproep tot haat of geweld of beledigende opmerkingen. Op deze sites wordt geageerd tegen de aanwezigheid van buitenlanders (vaak aangeduid met 'die zwarten' of 'die buitenlanders', waarbij voor het gemak moslims, Turken, Marokkanen, Afrikanen, Surinamers en Antillianen op een hoop gegooid worden) in Nederland. Tevens staan dergelijke sites vol met 'codewoorden', zoals '88' en '14'¹².

Een groot deel van dergelijke gratis providers is in Amerika gevestigd, waar een veel grotere (juridische) vrijheid van meningsuiting bestaat dan in Nederland. Bovendien zijn dergelijke providers uiteraard niet gehouden aan Nederlandse wetgeving. De meeste providers hebben echter Terms of Service (ToS), waarin bepalingen zijn opgenomen die discriminerende of haatzaaiende content verbieden. Met een beroep op de ToS slaagt het MDI er in nagenoeg alle gevallen in deze sites te laten verwijderen.

Webfora

De tweede categorie webpagina's waarover het MDI meldingen ontvangt, betreft webfora. Het aantal gemelde uitingen op webfora is licht gestegen in vergelijking met vorig jaar (2003: 555, 2004: 574) en blijft daarmee een grote categorie.

Een webforum is eenvoudig gezegd een plek op internet waar mensen in het openbaar met elkaar in discussie gaan. Er bestaan talloze fora op internet en de verscheidenheid is groot. Over alle denkbare onderwerpen is er wel een forum te vinden, van autosport tot muziek, van multi-media tot politiek.

Webfora stellen mensen in de gelegenheid om op een laagdrempelige en (redelijk)

¹² 88 staat voor twee keer de achtste letter in het alfabet en is een code voor 'Heil Hitler'

¹⁴ staat voor de '14 woorden', een racistische slogan van de Amerikaanse neo-nazi David Lane

anonieme wijze in discussie te gaan. Deze laagdrempelige en anonieme manier van discussiëren heeft als voordeel dat het voor veel mensen aantrekkelijk is zich in het maatschappelijk debat te mengen. Daarmee vervullen webfora een belangrijke maatschappelijke functie.

Deze vorm van discussie brengt echter met zich mee dat de deelnemers zich uitspraken veroorloven die zij zich in het dagelijks leven niet zouden permitteren. Dit, in combinatie met de veelgedragen opvatting dat op internet andere regels zouden gelden dan 'in real life', leidt ertoe dat veel discussies op internet uitmonden in scheldpartijen, bedreigingen, discriminatie, oproepen tot geweld en aanzetten tot haat.

Dit gebeurt niet noodzakelijkswijs op typisch extreem-rechtse webfora, maar alle fora lopen het risico dat er ontoelaatbare uitingen worden geplaatst. Het is aan het beheer van een forum om ervoor te zorgen dat bezoekers niet over de schreef gaan. Daartoe hebben veel fora forumregels ingesteld en zijn er moderatoren die de gang van zaken op het forum controleren en waar nodig ingrijpen. Dit verschilt echter per forum. Waar de moderatoren bij het ene forum alert zijn en actief ingrijpen op het moment dat men over de schreef gaat, geven moderatoren op een ander forum de bezoekers alle gelegenheid discriminerende of haatzaaiende reacties te plaatsen. Een voorbeeld daarvan is een populair 'fortuynistisch' forum, waar onder het mom van de vrijheid van meningsuiting haatzaaiende uitlatingen worden gedaan over met name Marokkanen, Turken en moslims. Niet zelden worden dergelijke uitingen door het beheer zelf gedaan.

Op weer andere fora worden de eigen forumregels zeer selectief toegepast. Een voorbeeld daarvan is een populair 'Maghreb' forum. Discriminerende uitingen ten opzichte van moslims worden daar zonder problemen verwijderd, evenals kritische of beledigende opmerkingen over de islam, maar haatzaaiende opmerkingen richting Nederlanders vallen daar onder de vrijheid van meningsuiting, evenals de meest evidente vormen van holocaust-ontkenning.

Het MDI probeert in goed overleg met forumbeheerders dergelijke uitingen te laten verwijderen. Het grootste deel van de beheerders wenst geen discriminerend of anderszins onacceptabel taalgebruik op het forum, zoals scheldpartijen, bedreigingen en beledigingen. Indien het MDI een verzoek tot verwijdering stuurt, wordt hier over het algemeen positief op gereageerd. Hierbij geven veel moderators aan dat zij actief modereren, maar dat vanwege de populariteit van het forum men niet altijd in staat is de uitingen direct te verwijderen. Het gebeurt zelfs regelmatig dat een discriminerende uiting reeds is verwijderd voordat het MDI de uiting kan constateren.

Het is cruciaal dat het forumbeheer alert is en zichtbaar en actief optreedt, zodat een duidelijk signaal wordt afgegeven aan de forumbezoekers dat discriminerende en haatzaaiende uitlatingen niet welkom zijn.

Weblogs

Het MDI ontving in 2004 een groot aantal meldingen over uitingen gedaan op weblogs of kortweg *blogs* (255)¹³. Een weblog is volgens wikipedia¹⁴:

‘een website die regelmatig - soms meerdere keren per dag - vernieuwd wordt en waarop de geboden informatie in chronologische volgorde (op datum) wordt weergegeven. Wie een weblog bezoekt, treft dan ook op de voorpagina de recentste bijdrage(n) aan. De weblogger biedt in feite een persoonlijk logboek van informatie die hij wil delen met zijn publiek, de bezoekers van zijn weblog.’

Er bestaat een grote verscheidenheid aan weblogs; online dagboeken, ‘linkdumps’, muziekweblogs en zogenaamde shocklogs of treiterlogs. De laatste categorie weblogs plaatst, naast leuke en interessante berichten, regelmatig controversiële of schokkende items en de schrijfstijl die daarmee gepaard gaat is niet zelden provocerend. De soorten items die zij plaatsen lopen veelal uiteen. Denk bij schokkende items aan filmpjes van onthoofdingen of martelingen en links naar dergelijke filmpjes. Een aantal van deze blogs heeft journalistieke aspiraties. Gezien echter de persoonlijke inhoud van deze blogs en het vaak ontbreken van journalistieke basisprincipes als objectieve berichtgeving en hoor en wederhoor, moet men voorzichtig zijn dergelijke blogs als nieuwsbronnen te zien. Verreweg de meeste weblogs bieden hun bezoekers de mogelijkheid om reacties te plaatsen op de door het weblog gepubliceerde items. Deze reacties verschijnen in chronologische volgorde op de reactiepagina. Een aantal weblogs heeft zo het karakter van een webforum. Net als bij webfora gaan bezoekers bij weblogs soms over de schreef, zeker waar het de zogeheten shocklogs betreft. De schokkende items die deze blogs plaatsen en de provocerende en parodiërende stijl die zij veelal hanteren, leiden er meer dan eens toe dat bezoekers bij het plaatsen van reacties zich te buiten gaan in het plaatsen van discriminerende en haatzaaiende reacties. De verwijderingsbereidheid bij weblogs varieert, net als bij webfora. In de meeste gevallen worden door het MDI als strafbaar geachte uitingen door de blogs verwijderd.

Zowel beheerders van webfora als weblogs beroepen zich bij de afweging om haatzaaiende en discriminerende reacties al dan niet te verwijderen op het argument dat het verwijderen van dergelijke berichten niet bijdraagt aan een oplossing. Volgens een aantal beheerders komt het verwijderen van haatzaaiende berichten neer op het negeren van dergelijk sentimenten of het ontkennen dat dergelijke sentimenten bestaan in de Nederlandse samenleving. Juist door deze berichten te laten staan, zo wordt vaak geredeneerd, kan erover worden gediscussieerd en krijgen andere bezoekers de gelegenheid om de plaatsers van dergelijke uitingen te corrigeren. Hierbij wordt vaak benadrukt dat de discussiebijdragen in de fora of de reacties op de reactiepagina’s van weblogs niet onder de verantwoordelijkheid van het beheer vallen.

Het MDI is een andere mening toegedaan. Juist door haatzaaiende en discriminerende berichten zonder meer te laten staan, negeren we dergelijke sentimenten. Juist door op geen enkele wijze in te grijpen, bieden we mensen een laagdrempelig, toegankelijk en (redelijk) anoniem platform voor het doen van

¹³ In 2004 heeft het MDI voor het eerst weblogs als aparte categorie geregistreerd. Voorheen werden meldingen over weblogs geregistreerd onder websites.

¹⁴ <http://nl.wikipedia.org>

haatzaaiende uitspraken.

Het argument dat andere bezoekers de gelegenheid hebben om de plaatsers van discriminerende uitingen te corrigeren, gaat slechts ten dele op. In een aantal discussiefora wordt inderdaad behoorlijk tegenwicht geboden aan discriminerende uitspraken. Het gebeurt echter zeer zelden dat de plaatsers van discriminerende uitingen of andere forumbezoekers zich daar iets van aantrekken, vooropgesteld dat die persoon de moeite neemt de overige reacties te lezen. Op veel weblogs waarover het MDI meldingen ontvangt is echter zelden een serieuze discussie gaande. De reacties die daar worden geplaatst zijn vaak onbeargumenteerde one-liners waarin veelvuldig wordt gescholden. Het gebruik van woord 'kanker', al dan niet in combinatie met onder meer 'moslims', 'Nederlanders', 'joden' of 'homo's' is vaak meer regel dan uitzondering.

Ervaring leert juist dat indien het beheer niet ingrijpt, dit wordt gezien als een vrijbrief voor het plaatsen van nog meer discriminerende en haatzaaiende berichten. Het zelfregulerend vermogen van discussies op webfora en weblogs levert zelden tot nooit resultaat op. Indien het beheer niet ingrijpt, bieden de bezoekers tegen elkaar op in het plaatsen van haatzaaiende bijdragen.

Op het moment dat men een webforum begint of bezoekers de mogelijkheid biedt reacties te plaatsen, hetzij op de reactiepagina van een weblog, hetzij in een gastenboek, heeft men als eigenaar ook de verantwoordelijkheid deze reacties te *modereren*.

Dat het niet ongewoon is voor het beheer van een forum of weblog om in te grijpen, blijkt uit het feit dat reacties die grotendeels in hoofdletters zijn geschreven en/of gepaard gaan met veelvuldig gebruik van uitroeptekens doorgaans worden verwijderd. Dergelijke reacties worden verwijderd omdat deze irritant zijn voor de andere bezoekers en niets toevoegen. Als dergelijke 'irritante' reacties al aanleiding zijn voor het beheer om in te grijpen, zou het beheer ook inzake discriminatie en aanzetten tot haat zijn verantwoordelijkheid moeten nemen en deze reacties verwijderen. Door consequent discriminerende en haatzaaiende reacties te verwijderen en de verwijdering eventueel toe te lichten, kan het beheer een bijdrage leveren aan het bestrijden van discriminatie op internet.

'Er werden in 2004 meer meldingen gedaan over uitingen op usenet (de nieuwsgroepen) dan in 2003. Usenet is de afgelopen jaren een te verwaarlozen component van internet waar voornamelijk internetgebruikers van het eerste uur bekend mee zijn en gebruik van maken. Er is hier mogelijk sprake van een 'opleving'. Het MDI blijft alert op eventuele verdere ontwikkelingen in de nieuwsgroepen. Dat nieuwsgroepen geen ongrijpbaar fenomeen zijn en dat men in nieuwsgroepen allerminst anoniem is, blijkt uit een aantal veroordelingen van mensen die in nieuwsgroepen hebben aangezet tot haat. Zie hiervoor het hoofdstuk 'werkwijze'.

Spam

In 2004 zijn er in totaal 503 meldingen binnengekomen over discriminerende spam. Het betrof voornamelijk drie grote *spamruns*.

In januari 2004 werd op grote schaal spam verspreid waarin Mein Kampf te koop werd aangeboden. Het MDI ontving in totaal 133 meldingen over deze spam. De verontwaardiging onder veel internetgebruikers was groot.

Al spoedig bleek dat bij het verzenden van de e-mail gebruik was gemaakt van valse

gegevens, zoals gebruikelijk is bij het versturen van spam. De afzender deed voorkomen alsof de e-mail afkomstig was van een bekende Nederlandse spambestrijder. De actie was bedoeld om deze persoon in diskrediet te brengen. Het boek *Mein Kampf* werd ook niet daadwerkelijk te koop aangeboden.

De tweede *spamrun*, in juni 2004, was Duitstalig. Er werden op grote schaal e-mails verzonden met diverse Duitstalige discriminerende en 'anti-Europa' inhoud. Waarschijnlijk had deze spamactie te maken had met de Europese verkiezingen. De spam, waarvan er volgens de laatste schatting meer dan een miljoen zijn verzonden, werd verspreid door middel van met virus besmette PC's overal ter wereld. De meeste Nederlandse providers troffen snel maatregelen maar bij het MDI kwamen nog twee weken lang meldingen binnen over deze spamactie. Het MDI heeft vanaf het begin zowel melders als het internetpubliek geïnformeerd over welke maatregelen moesten worden genomen om PC's te beschermen tegen misbruik. Het MDI ontving in totaal 153 meldingen over deze spamactie.

De derde spamrun betrof de zogeheten 'Steun Minister Verdonk en de Nederlandse wet!' spam. Dit mailtje werd op grote schaal verspreid en bevatte een korte boodschap waarin onder meer stond dat uitgeprocedeerde asielzoekers en illegalen Nederland moesten worden uitgezet. De suggestieve toonzetting in deze email viel veel mensen in het verkeerde keelgat. De tekst was echter zodanig opgesteld dat deze niet strafbaar was. Het MDI heeft in totaal 89 meldingen binnengekregen over deze spamrun.

5. Werkwijze

Werkwijze

Het MDI neemt meldingen in behandeling over discriminerende uitingen die in het openbaar op internet zijn gedaan. Bij het beoordelen van discriminerende uitingen maakt het MDI gebruik van de antidiscriminatiebepalingen uit het Wetboek van Strafrecht; artikel 137c tot en met 137g en 429quater Sr. Voor de bestrijding van discriminatie op internet zijn met name de artikelen 137c, 137d en 137e relevant. Deze artikelen verbieden het zich opzettelijk beledigend uitlaten over een groep mensen wegens hun ras, godsdienst, levensovertuiging of seksuele gerichtheid en het aanzetten tot haat, geweld en discriminatie van een groep mensen wegens hun ras, godsdienst, levensovertuiging, geslacht of seksuele gerichtheid. Voorts moeten de uitingen in het openbaar zijn gedaan (137c en d) of, voor zover relevant voor internet, ongevraagd worden toegezonden (137e).

Slechts indien uitingen op internet in strijd zijn met genoemde wetgeving, onderneemt het MDI stappen. Uitingen die deze wettelijke grens niet overschrijden, vallen onder de vrijheid van meningsuiting, hoe provocerend, ongenueanceerd of grof deze uitingen ook kunnen zijn. Nederland kent een grote vrijheid van meningsuiting. Men mag zich in Nederland kritisch en provocerend uitlaten over personen, instellingen, godsdienst, levensovertuiging en wat dies meer zij. Satire, spot en heftige discussies horen thuis in een democratische samenleving, ook op internet. Pas indien men met het uiten van zijn of haar mening de grens van het toelaatbare overschrijdt en de vrijheid van meningsuiting misbruikt om klakkeloos groepen mensen te beledigen of aan te zetten tot haat, dient te worden ingegrepen, ook op internet.

De doelstelling van het MDI is het bestrijden en voorkomen van discriminatie op het Nederlandse deel van internet. Daartoe neemt het MDI meldingen van internetgebruikers in behandeling. Indien het MDI een melding ontvangt over mogelijk discriminerende uitingen op internet, onderzoekt het MDI of:

1. de uiting nog online is
2. de uiting is gedaan op het Nederlandse deel van internet¹⁵
3. de uiting in strijd is met onderhavige wetsartikelen

Indien het antwoord op deze vragen bevestigend is, stuurt het MDI een verzoek tot verwijdering naar de daarvoor verantwoordelijke personen, zoals de eigenaar van een website, een moderator van een webforum of een provider. Indien de uiting wordt verwijderd, wordt de melding gesloten. Indien de uiting niet wordt verwijderd, beoordeelt het MDI welke vervolgstappen moeten worden genomen. Er zijn verschillende mogelijkheden, van het benaderen van de provider indien de eigenaar geen gehoor geeft, tot het doen van aangifte. Het MDI beoordeelt dit per geval en de te nemen stappen zijn onder andere afhankelijk van de ernst van de uiting, de mogelijkheden tot het doen van aangifte en de bereidheid tot medewerking van de eigenaar/het beheer van een site.

Het MDI kijkt in bepaalde gevallen af van deze vaste werkwijze, bijvoorbeeld indien uit eerdere ervaring is gebleken dat het beheer van een website weigert te reageren

¹⁵ Onder het Nederlandse deel van internet wordt niet alleen begrepen materiaal dat fysiek op een Nederlandse server staat, maar ook materiaal dat vanuit Nederland wordt onderhouden, in het Nederlands is geschreven en/of is gericht op de Nederlandse samenleving.

op een verzoek tot verwijdering, indien reeds een aangifte loopt tegen het beheer van een website of indien uit ervaring blijkt dat het beheer naar aanleiding van een verzoek tot verwijdering aanleiding ziet om medewerkers van het MDI te bedreigen. Dit wordt van geval tot geval bekeken.

Resultaten

In 2004 beoordeelde het MDI 1145 (39 % van het totaal aantal beoordeelde uitingen) uitingen als zijnde in strijd met de anti-discriminatie artikelen uit het Wetboek van Strafrecht. In 2003 lag dat percentage hoger (53 %).

Er is een aantal mogelijke verklaringen voor het lagere cijfer in 2004. In de eerste plaats is het aantal uitingen dat het MDI als tendentius kwalificeerde gestegen van 551 in 2003 naar 871 in 2004. Tevens is het aantal als niet strafbaar gekwalificeerde uitingen gestegen van 57 naar 159.

Het hogere aantal tendentieuze uitingen kan erop duiden dat men zich bewuster aan het worden is waar de grenzen van de vrijheid van meningsuiting liggen. Veel uitingen waarover bij het MDI melding is gedaan, waren zodanig geformuleerd dat zij niet voldeden aan de voorwaarden die het Wetboek van Strafrecht stelt, terwijl 'tussen de regels' door wel degelijk afkeer wordt uitgesproken over hetzij moslims, joden, homoseksuelen, vrouwen, mensen met een donkere huidskleur of buitenlanders in het algemeen. Dergelijke tendentieuze uitingen dragen bij aan de verharding en de polarisatie die overal in de samenleving gaande is, maar vallen onder de vrijheid van meningsuiting. Derhalve neemt het MDI geen stappen tegen dergelijke uitingen.

Een andere mogelijke verklaring is dat, ondanks de roep om meer vrijheid van meningsuiting, men minder van elkaar accepteert. Op veel plekken op internet wordt geroepen om meer vrijheid van meningsuiting; men moet op internet alles kunnen zeggen wat men wil, ook als deze uitingen beledigend zijn of aanzetten tot haat. De consequentie van een absolute vrijheid van meningsuiting is dat deze voor iedereen zou moeten gelden. Vaak wordt deze vrijheid van meningsuiting echter selectief bevochten. De 'eigen groep' heeft het recht om zijn mening onbepaald te uiten, maar zodra een ander, met name een minderheidsgroepering, gebruik maakt van datzelfde recht, is men van mening dat zij daarmee een wettelijke grens overschrijden.

Over de 1145 uitingen die het MDI als strafbaar heeft beoordeeld, zijn in totaal 547 verzoeken tot verwijdering gestuurd. Het merendeel (378) van de verzoeken tot verwijdering werd gestuurd aan de eigenaar van een website¹⁶. De overige verzoeken tot verwijdering werden gestuurd aan Nederlandse providers (67) of buitenlandse providers (102). Het MDI stuurt voor zover mogelijk een verzoek tot verwijdering altijd aan de eigenaar van een website. Indien het niet mogelijk is de eigenaar te bereiken of indien de eigenaar geen gehoor geeft, stuurt het MDI het verzoek tot verwijdering naar een provider. Bij buitenlandse providers wordt, bij gebrek aan wetgeving, een beroep gedaan op de Terms of Service (ToS) om discriminerend materiaal verwijderd te krijgen.

Van de 547 uitingen waarover het MDI een verzoek tot verwijdering heeft gestuurd, zijn er 530 verwijderd. Het verwijderingspercentage is daarmee 97 % en is nagenoeg hetzelfde als het verwijderingspercentage in 2003 (95 %). Let wel, dit percentage zegt alleen iets over de uitingen die op verzoek het MDI zijn verwijderd. Uitingen die

¹⁶ Onder website wordt hier ook begrepen webforum of weblog

reeds door het beheer van een site zijn verwijderd, worden niet meegerekend, evenals uitingen waarvan om diverse redenen geen verzoek tot verwijdering is gestuurd. Het gaat daarbij om uitingen die staan op buitenlandse servers of uitingen die zijn gedaan op Nederlandse sites waarvan uit ervaring is gebleken dat een verzoek tot verwijdering geen resultaat oplevert of waartegen het MDI reeds aangifte heeft gedaan.

Vergeleken met vorig jaar is het aantal verzoeken tot verwijdering dat het MDI stuurde gedaald. In 2003 stuurde het MDI 655 verzoeken tot verwijdering. Hiervoor is een aantal verklaringen te geven.

In de eerste plaats is het aantal uitingen gedaan op buitenlandse servers aanzienlijk gestegen, van 409 in 2003 tot 1122 in 2004. Zoals eerder gezegd, tracht het MDI zoveel mogelijk uitingen van buitenlandse servers te laten verwijderen. Het MDI is daarbij afhankelijk van de bereidheid tot medewerking van de providers. Deze medewerking verschilt per provider. De meeste commerciële providers wensen niet met discriminatie geassocieerd te worden en verwijderen discriminerende uitingen zonder problemen. Een aantal geeft echter aan 'slechts' de technische mogelijkheden te bieden en niet verantwoordelijk te zijn voor de inhoud van door hen gehoste websites. Daarnaast is er een aantal sites in de VS dat op eigen servers draait. Het bekendste voorbeeld daarvan is Stormfront, een extreem rechtse 'community' met webfora in diverse talen. Vanwege het extreem rechtse karakter van de site is het versturen van een verzoek tot verwijdering naar het beheer weinig zinvol. Stormfront draait echter op een eigen server en is daarmee niet afhankelijk van normale, commerciële providers. Derhalve is het laten verwijderen van uitingen die zijn gedaan op webfora of sites zoals Stormfront helaas niet mogelijk. Inzake meldingen over discriminerende uitingen op dergelijke sites, tracht het MDI in samenspraak met andere instanties waar mogelijk aangifte te doen tegen de forumbezoekers, de feitelijke plaatsers van het strafbare materiaal. Dit is echter zeer tijdrovend en ook lang niet altijd mogelijk.

In de tweede plaats is het aantal meldingen over discriminerende *spam* toegenomen. In 2003 werden in totaal 190 meldingen gedaan over spam. In 2004 is dit aantal opgelopen tot 503. Inzake spam is het uiteraard niet mogelijk om deze te laten verwijderen. Zie 'locaties op internet' voor een uitgebreide toelichting op deze spamruns.

Een derde verklaring voor het lagere aantal verzoeken tot verwijdering in 2004 is het feit dat een groot deel van de meldingen uitingen betrof die zijn gedaan op websites of webfora waarvan het beheer om diverse redenen weigert strafbare uitingen te verwijderen. Zoals reeds aangegeven, verstuurt het MDI in dergelijke situaties geen verzoek tot verwijdering. Het gaat dan om websites waartegen reeds een aangifte loopt, waarvan het MDI in 2004 aangifte heeft gedaan of waarvan het MDI een dossier opbouwt om aangifte te doen. Indien het MDI meldingen over deze sites ontvangt en de betreffende uitingen strafbaar acht, worden deze aan het dossier toegevoegd.

Op de vierde plaats komt het steeds vaker voor dat het beheer van een website, weblog of webforum uitingen reeds verwijdert voordat het MDI een verzoek tot verwijdering heeft gestuurd. Bij veel webfora is het beheer alert en verwijdert discriminerende uitingen uit eigen beweging of omdat een forumbezoeker het beheer op de hoogte heeft gesteld. Vaak sturen mensen een cc naar het MDI voor het geval het beheer weigert de uiting te verwijderen.

Tot slot is het van belang te vermelden dat het MDI in toenemende mate wordt benaderd door hetzij (gratis) providers, gratis weblog aanbieders of het beheer van

een website omdat op door hen gehoste of beheerde websites discriminerende uitingen worden gedaan. Zij hebben meestal de uitingen reeds verwijderd, maar vragen het MDI om advies in hoeverre de bewuste uitingen daadwerkelijk in strijd waren met wetgeving en wat voor maatregelen kunnen worden genomen tegen de plaatsers van deze uitingen. Het MDI adviseert dan inzake de mogelijkheden tot het doen van aangifte of stelt in samenspraak met het beheer forumregels op om discriminerende en haatzaaiende berichten te voorkomen. Het MDI zal zich in 2005 verder richten op het geven van advies hoe men discriminerende uitingen op websites of webfora kan voorkomen.

Een laatste opmerking betreft het aantal gemelde uitingen (306) die het MDI niet heeft kunnen toetsen, omdat de melder geen (exacte) locatie of uiting heeft gegeven. Het gaat dan om meldingen waarbij de melder alleen de locatie van de homepage heeft gegeven, of wel een exacte locatie heeft genoemd maar niet de uiting waar het om gaat. Gezien het grote aantal meldingen dat het MDI ontvangt, is het ondoenlijk om een gehele site te doorzoeken op mogelijk strafbare uitingen. Ook indien men wel een exacte locatie geeft, maar niet aangeeft welke uitingen het betreft, kan het MDI niet altijd achterhalen om welke uitingen het gaat. Het betreft dan voornamelijk webfora, waarvan men alleen de locatie geeft van een topic¹⁷. Veel topics bestaan uit tientallen pagina's met tientallen berichten per pagina. Indien het MDI een dergelijke melding ontvangt, wordt de melder verzocht alsnog aan te geven welke locatie en/of uitingen het betrof. In veel gevallen verneemt het MDI niets meer van de betreffende melder en kan het MDI geen stappen ondernemen. Dit gaat ten koste van een effectieve bestrijding van discriminatie op internet. Op de website van het MDI¹⁸ staat meer informatie over het doen van een melding.

Aangiften

Regelmatig krijgt het MDI de vraag waarom het MDI een verzoek tot verwijdering stuurt en niet probeert stappen te ondernemen tegen de eigenlijke auteurs van het discriminerend materiaal. Met name bij webfora en weblogs zijn het vaak niet de moderatoren of beheerders die strafbare uitingen plaatsen, maar de bezoekers. Het achterhalen van de plaatsers van discriminerende uitingen is echter geen taak van het MDI. Het MDI heeft geen bevoegdheden om de identiteit van de plaatsers van dergelijk materiaal te achterhalen. Providers mogen in het kader van de bescherming van privacy geen NAW-gegevens verstrekken aan derden, alleen aan de daartoe bevoegde instanties, zoals de politie, indien hier in het kader van strafrechtelijk onderzoek om wordt gevraagd.

Dat impliceert dat het MDI voor elke uiting die zij als strafbaar kwalificeert, aangifte zou moeten doen, met als gevolg dat het toch al overbelaste justitiële apparaat overspoeld zou worden met aangiften.

Aan het automatisch doen van aangifte kleef een aantal haken en ogen die de bestrijding van discriminatie op internet in de weg staan. In de eerste plaats neemt het gehele traject veel tijd in beslag. Tussen het moment van het doen van aangifte en een beslissing van het Openbaar Ministerie om te vervolgen dan wel te seponeren zit vaak een lange periode. Vervolgens dient de zaak op zitting te worden gebracht en volgt er een uitspraak van de rechter. Niet zelden duurt het meer dan een jaar eer een zaak is afgerond, soms zelfs twee jaar of langer. Al die tijd zouden

17 een topic is een gespreks- of discussieonderwerp op een forum, ook wel thread genoemd.

18 www.meldpunt.nl

de discriminerende en haatzaaiende uitlatingen online zijn, terwijl met de bestrijding van discriminatie op internet juist wordt beoogd de verspreiding van dergelijk materiaal tegen te gaan.

Voorts is de uitkomst van het doen van aangifte niet zeker. Het Openbaar Ministerie maakt een eigen afweging bij de keuze om wel of niet tot vervolging over te gaan; het zogenaamde opportuniteitsbeginsel:

*'Het uitgangspunt dat een officier van justitie niet iedere verdachte beboet of voor de rechter brengt, maar een keuze maakt op grond van het algemeen belang.'*¹⁹

Dit beginsel kan ertoe leiden dat alhoewel overduidelijk strafbaar materiaal op een website wordt geplaatst, een officier van justitie niet altijd tot vervolging over zal gaan.

Daarnaast is het eenvoudigweg lang niet altijd mogelijk om de plaatser van strafbaar materiaal te achterhalen. Het achterhalen van de plaatser van materiaal gebeurt meestal aan de hand van een IP-nummer. Een IP-nummer is eenvoudig gezegd het adres van een computer die verbinding heeft met het internet. Op grond van een IP-nummer kan justitie bij een provider achterhalen op wiens naam het IP-nummer staat. Dat wil echter niet altijd zeggen dat die persoon ook daadwerkelijk het strafbare materiaal online gezet heeft. Stel dat iemand vanuit een openbaar internet-café een forum bezoekt en oproept om alle moslims het land uit te zetten. Het IP-nummer waarvandaan het bericht is gestuurd, verwijst dan naar het internet-café en niet naar de persoon die de oproep geplaatst heeft. Daarnaast is het mogelijk om met technische middelen (zogenaamde proxy-servers) de werkelijke afkomst van een bericht te verbergen.

Bovenstaande punten zijn voor het MDI voldoende aanleiding om spaarzaam om te gaan met het doen van aangifte en te kiezen voor het laten verwijderen van strafbare uitingen.

Het MDI heeft in 2004 in totaal zes aangiften gedaan. Het MDI gaat over het algemeen pas tot aangifte over indien de betreffende uitingen dermate ernstig zijn dat aangifte op zijn plaats is, indien het beheer van een site niet bereid is discriminerende uitingen (al dan niet op verzoek van het MDI) te verwijderen, indien het beheer in het geheel niet reageert of als uit eerdere ervaring blijkt dat het beheer van een site niet geneigd is uitingen te verwijderen of überhaupt te reageren.

Op het moment dat het MDI tot aangifte overgaat, wordt tevens het Landelijke Expertise Centrum Discriminatiezaken (LECD) van het Openbaar Ministerie op de hoogte gesteld. Het LECD is het kenniscentrum van het Openbaar Ministerie en dient als aanspreekpunt voor Officieren van Justitie (OvJ) belast met discriminatie van de verschillende parketten. Het MDI heeft regelmatig overleg met het LECD en de politie om de afhandeling van door het MDI gedane aangiften te volgen en waar mogelijk te bespoedigen.

Dit overleg blijkt helaas zeer noodzakelijk. De bereidheid om tot vervolging van strafbare discriminerende uitingen op internet tegen te gaan, verschilt per parket. Het MDI constateert een aantal knelpunten die een goede strafrechtelijke aanpak van discriminatie op internet in de weg staan.

Op de eerste plaats de vaak lange periode tussen het moment van aangifte en de

19 <http://www.justitie.nl/themas/slachtofferzorg/Begrippenlijst/opportuniteitsbeginsel.asp>

beslissing van een OvJ om al dan niet te vervolgen. Voorts neemt, indien een OvJ besluit tot vervolging over te gaan, het onderzoek veel tijd in beslag. Uiteraard is het van cruciaal belang dat een strafrechtelijk onderzoek uiterst zorgvuldig wordt gedaan en het is een logisch gevolg dat een dergelijk onderzoek veel tijd in beslag neemt. Voorts heeft het MDI er begrip voor dat het OM naast discriminatiezaken ook andere zaken in behandeling heeft. Het MDI acht het echter onacceptabel dat tussen het moment van aangifte en de afdoening daarvan vaak twee jaar zit. Op dit moment loopt er nog een aantal aangiften die het MDI in 2002 gedaan heeft en waarover tot op heden onduidelijkheid bestaat.

Daarmee komen we op het tweede punt. De communicatie van het OM richting het MDI laat vaak te wensen over, iets waar niet alleen het MDI mee geconfronteerd wordt. Indien het MDI aangifte doet, gebeurt het niet zelden dat het MDI vervolgens niets verneemt. Zelfs indien het MDI het OM schriftelijk dan wel telefonisch rappeleert, komt daar lang niet altijd reactie op. Onlangs nam het MDI telefonisch contact op met een OvJ naar aanleiding van een aangifte en vernam het MDI dat de zaak wegens gebrek aan bewijs reeds enige tijd geleden was geseponneerd. Noch het MDI, noch het LECD was daar door de betrokken OvJ van op de hoogte gesteld. De betreffende aangifte was in 2002 gedaan.

Discriminatie op internet is een veelvuldig voorkomend probleem. Omdat op internet de strafbare content 24 per dag bereikbaar is in tegenstelling tot bijvoorbeeld een eenmalige uitspraak op televisie en omdat internet een vrijhaven is geworden voor eenieder die wil aanzetten tot haat of geweld, is het van belang dat het OM actief en adequaat tegen deze strafbare feiten optreedt. Door het vervolgen en laten veroordelen van personen die strafbaar materiaal online plaatsen, kan het gerechtelijk apparaat een duidelijk signaal afgeven aan het Nederlands internetpubliek, namelijk dat op internet helemaal geen andere regels gelden en dat het internet geen aparte, anonieme wereld is die los staat van het dagelijks leven. Door dit signaal af te geven wordt het toenemend belang van het internet erkend en kan ondubbelzinnig stelling worden genomen tegen een fenomeen dat inmiddels een vaste plek op internet heeft verworven: discriminatie.

Dat het anders kan, bewees het OM in Den Bosch het afgelopen jaar. Nadat het MDI aangifte had gedaan tegen de eigenaar van een website wegens het doen van strafbare uitingen²⁰ werd het MDI uitgenodigd door de behandelend OvJ om het belang van vervolging duidelijk te maken. De OvJ zegde na dat gesprek toe de zaak voor het einde van het jaar op zitting te brengen. De OvJ hield woord en de eigenaar van de site is in december 2004 veroordeeld tot een voorwaardelijk boete wegens het ontkennen van de Holocaust.

Het overleg tussen MDI, politie en LECD heeft in 2004 vruchten afgeworpen. In 2004 is inzake twee aangiften die het MDI gedaan heeft in 2002 door het OM een transactie²¹ aangeboden aan de verdachten. Beide verdachten hebben het bedrag betaald ad €100 en €350. Eén aangifte betrof discriminerende uitingen in nieuwsgroepen over Marokkanen en het aanzetten tot geweld tegen Marokkanen. De tweede betrof islamofobie en antisemitisme.

Inzake een derde aangifte uit 2002 is de verdachte conform de eis van het OM veroordeeld tot een boete van €275. Ook deze zaak betrof uitingen gedaan in

20 nadat het MDI de eigenaar tevergeefs had verzocht strafbaar materiaal te verwijderen

21 een transactie of schikking houdt in dat de verdachte een geldbedrag betaalt aan het OM om daarmee strafvervolging te voorkomen

nieuwsgroepen. De plaatser van deze uitingen vergeleek moslims met nazi's, noemde alle moslims leugenaars, gaf aan dat Nederland werd bezet door moslims en zette aan tot discriminatie van moslims door voortdurend voor te stellen alle moslims 'terug naar het land van herkomst' te sturen.

Van de zes aangifte die het MDI in 2004 heeft gedaan, betroffen er twee antisemitisme, twee aangiften inzake islamofobie en discriminatie van Marokkanen, één aangifte wegens discriminatie op grond van seksuele gerichtheid en één wegens discriminatie van mensen met een donkere huidskleur. Een van deze aangiften heeft tot een veroordeling geleid (zie boven) en de overige vijf lopen nog.

6. Samenwerking en advies

Samenwerking met 'real life' ADB's

Het MDI is evenals alle 'real life' anti discriminatie bureaus lid van de Landelijke Vereniging van ADB's en Meldpunten (LVADB). Binnen de LVADB geldt de afspraak dat indien een lid een melding ontvangt over discriminatie op internet, de melder wordt doorverwezen naar het MDI. Andersom geldt de afspraak dat indien het MDI een melding over discriminatie buiten internet ontvangt, de melder wordt doorverwezen naar het voor hem of haar dichtstbijzijnde ADB. In enkele gevallen is het voor een melder niet duidelijk of een melding wel of geen discriminatie op internet betreft. Denk bijvoorbeeld aan een personeelsadvertentie op een website, waarin een discriminerende functie-eis staat. Hoewel deze advertentie op internet staat, betreft het discriminatie in real life, te weten de arbeidsmarkt. In dergelijke gevallen adviseert en ondersteunt het MDI het behandelend ADB. Bijvoorbeeld over het zeker stellen van het materiaal en onderzoek naar de fysieke lokatie van de website.

Advies en informatie-overdracht

Het MDI wordt in toenemende mate geraadpleegd voor advies over discriminatie op internet. In 2004 is het MDI een aantal keren om advies gevraagd door schoolbesturen, lokale en landelijke politici en politie. Het betrof dan discriminerende of bedreigende uitingen op websites, via MSN of e-mail.

Tevens wordt het MDI regelmatig om advies gevraagd door beheerders van websites, webfora, weblogs en providers hoe om te gaan met discriminerende uitingen die op hun webpagina's geplaatst worden. Het MDI adviseert over de mogelijkheden om eventuele maatregelen tegen de plaatsers van de discriminerende uitingen te ondernemen. In enkele situaties heeft het MDI forumregels opgesteld die het beheer van een forum handvatten kunnen bieden om discriminatie te voorkomen en bestrijden. Het MDI zal zich in 2005 verder richten op het geven van gericht advies.

Internationale samenwerking

Het MDI ondersteunde in 2004 via INACH²² de oprichting van Meldpunten Discriminatie Internet in Polen, Moldavië en Slowakije. In 2004 zond het MDI 88 gemelde uitingen ter afhandeling door naar INACH-bureaus in het buitenland en ontving 3 gemelde uitingen van de bureaus in het buitenland met betrekking tot discriminatoir materiaal op het Nederlandse gedeelte van Internet. Het MDI werkt waar mogelijk nauw samen met bureaus in het buitenland om discriminerend materiaal op websites verwijderd te krijgen. Ook toen op grote schaal Duitstalige emails met discriminerende uitingen werden verstuurd²³, is binnen het INACH netwerk samengewerkt. Door samenwerking binnen het INACH-netwerk worden ontwikkelingen en trends op internet eerder gesignaleerd.

22 International Network Against Cyber Hate

23 zie hiervoor 'locaties op internet'

INACH-presentaties, interventies en lobby-activiteiten op diverse bijeenkomsten van de Organisatie voor Samenwerking en Veiligheid (OSVE) vanaf 2002 hebben er toe geleid dat Frankrijk de OSVE conferentie 'on the relationship between racist, xenophobic and anti-Semitic propaganda on the Internet and hate crimes' organiseerde op 16 en 17 juni 2004 in Parijs. Het MDI in haar rol van INACH secretariaat was nauw betrokken bij de voorbereidingen van deze conferentie. Het INACH-netwerk leverde voor elk onderdeel van de conferentie keynote sprekers en experts, presenteerde de publikatie 'Hate on the Net - Virtual nursery for In Real Life crime', organiseerde het side-event 'Dealing with Cyber Hate on a Daily Basis' en deed een aantal aanbevelingen waarvan de meeste werden opgenomen in de slotverklaring van de conferentie. Tijdens de conferentie werd vooruitgang geboekt voor wat betreft het begrip voor de omvang en aard van haat op het internet. Bovendien kwamen de Europese landen en de Verenigde Staten dicht bij elkaar op het onderwerp van vrijheid van meningsuiting versus anti-discriminatie wetgeving.

In december 2004 hield INACH haar jaarlijkse conferentie in Basel, waar onder andere de zogenaamde INACH-Howto CD-rom werd gepresenteerd, een praktische handleiding voor beginnende meldpunten discriminatie op internet. In mei 2005 organiseerde INACH, gefaciliteerd door de ODHIR/OSVE, een trainingsconferentie voor meldpunten in Oost en Midden-Europa.

Marco Hughes
directeur